

Boekbespreking

Germanic Heroes, Courage, and Fate: Northern Narratives of Tolkien's Legendarium

Jan van Breda

Uitgeverij Walking Tree Publishers stuurt Unquendor haar nieuwe uitgaven toe om deze aan de leden onder de aandacht te brengen. Daar zitten zeer vernieuwende publicaties bij. Dat geldt ook zeker voor dit boek. Een aanwijzing daarvoor zou je kunnen noemen dat Richard Gallant dit boek heeft geschreven onder de supervisie van de geweldige Tolkiendeskundige professor Thomas Honegger en dat de inleiding is geschreven door de onvolprezen Tom Shippey. En de eerste zin van die inleiding zet al de toon voor het belang van dit boek: "For Tolkien (...) the dominant intellectual issue of his life was the urge to reconcile his own Christian faith with the ethos of the works he spent his professional life annotating and interpreting – works such as *Beowulf*, *The Battle of Maldon*, the *Prose Edda*..." etc.

Die werken werden in Tolkiens tijd als hoogleraar aangeduid als 'Germanic heroic literature'. En die tijd viel in hoge mate samen het bewind van de nazi's en de Tweede Wereldoorlog, waardoor de 'Germaanse heroïek' bepaald in een slecht daglicht stond; of, zoals Tolkien het noemde in een brief aan zoon Michael, die heroïek was tot zijn verdriet "for ever accursed". Maar voor Tolkien als christen was dit niet het enige probleem met die vorm van heroïek. Waar de christelijke 'mythe' uitzicht biedt op een uiteindelijke overwinning van het goede, biedt de Germaanse heroïek enkel uitzicht op een ondergang van de wereld zonder enige hoop. Dat dit thema Tolkien bezighield hebben we al kunnen horen tijdens de lezing van Thomas Honegger, onze eregast tijdens het Lus-trumfeest 2016, toen hij sprak over het heroïsch ideaal zoals dat (onder meer) werd gepresenteerd in het gedicht *The Battle of Maldon*.¹

Essentieel is te begrijpen dat Tolkien zich verzette tegen dat doemdenken dat kenmerkend was voor die heroïek. De problemen die Tolkien daarmee had zijn terug te vinden in zijn gedicht *The Homecoming of Beorhnoth Beorhthelm's Son* over die slag bij Maldon. Beorhnoth verloor de slag vanwege zijn overmoed, veroorzaakt door overdreven eigendunk en trots (of, zoals Honegger het noemde "misplaced priorities"). Dat leidde niet alleen tot zijn eigen dood, maar ook tot een bloedbad onder zijn volgelingen. Voor een man die, zoals Tolkien, de Eerste Wereldoorlog heeft meegemaakt en daarin vele medesoldaten heeft zien sneuvelen, een onverteerbaar gegeven.

Gallant brengt deze Germaanse heroïek in beeld en legt vervolgens een verband met Tolkiens legendarium. Een vernieuwend inzicht is dat Fëanor moet worden gezien als Germaanse held: denk aan zijn hebzucht en trots (overmoed). Hij laat ook de overeenkomsten zien tussen Fëanor en Grendel, het monster in *Beowulf*. En zowel de verwoestende Eed (van Fëanor) als de dood van verwanten (bij Tolkien: de Teleri) zijn thema's uit de Germaanse heldenliteratuur. Tegenover de 'Germaanse' Fëanorianen zet Tolkien volgens Gallant de deugdzame 'Fingolfians'. Met de vergelijking tussen de beschrijving van het laatste gevecht van Fëanor en van Fingolfin brengt Gallant dat overtuigend voor het voetlicht. Hij brengt in dit verband ook een koppeling aan met de begrippen 'fate', 'wyrd' en 'providence' (voorzienigheid). De ruimte ontbreekt hier om daar dieper op in te gaan.

Verrassend is vervolgens dat hij laat zien hoe de culturele inbedding van de Edain in de wereld van de Noldor de basis legt voor Númenor, het machtigste rijk van de

1) Thomas Honegger. 'Scholarly Heroes, Heroic Scholars', *Lembas Extra* 2016.

Mensen in Arda, waarmee ook de Edain de Germaanse heroïek worden ingetrokken. Zo gaat Gallant aan de hand van de Germaanse heroïek de geschiedenis door, om ten slotte in de Derde en Vierde Era aan te komen. Zijn conclusie dat Galadriel, door de Ene Ring te weigeren en zich zo afzet tegen trots en overmoed, de fout van Fëanor herstelt en daarmee de 'verlossing' van de Noldor bereikt, overtuigde mij niet geheel. Maar het is een zeer aantrekkelijk gedachte dat Tolkien juist Galadriel, met haar leven dat de Era's omspannt en haar verbinding met de Noldor, op die manier inzet. Het is echter een ander personage dat een definitief einde maakt aan de Germaanse heroïek in Midden-aarde. Het laatste hoofdstuk is passend genoemd: 'Elessar Telcontar Magnus, Rex Pater Gondor, Restitutor Imperii'. Aragorn is heroïsch, maar niet zoals Fëanor dat

was. Hij is een machtige strijder, maar niet trots; hij jaagt zijn mannen niet de dood in, maar biedt ze op weg naar het laatste gevecht voor de Zwarte Poort juist de keuze om terug te keren. Hij heeft een ijzeren wil, maar is ook genadig en mild als dat nodig is. Hij droeg ook de naam Estel en de betekenis daarvan krijgt nog meer gewicht als we ons realiseren dat Gallant ons heeft verteld dat een kenmerkend element van de Germaanse heroïek het ontbreken van hoop was.

Gallant heeft met dit boek een prachtige prestatie geleverd. Zijn analyses zijn vernieuwend en bieden veel inzicht in vele personages en gebeurtenissen in het legendarium. Daarmee heeft hij een boek geschreven dat thuishoort in de bibliotheek van iedereen die Tolkienstudies een warm hart toedraagt.

*Germanic Heroes, Courage, and Fate:
Northern narratives of Tolkien's Legendarium*

Cormarë Series no. 49

Richard Z. Gallant

Taal: Engels | 286 pagina's

Paperback | € 22,99 (Bol.com)

ISBN: 9783905703498

Walking Tree Publishers, Zürich en Jena | 2023

